

Црква, црквени, Србија,
Православље, Свети Оци, Григорије
Василије, Патристика, патрологија, патристички,
светоотачки, верујем, Црква, црквени,

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ НИСКИ

О циљу живота по Богу и о истинском подвижништву

Sveti,
Pravoslavlje,
Crkva,
Biblija,
ekumenizam,
Vasilije,
Grigorije,
mnastir,
manastiri,
Srbija,
srpstvo,
verujem,
vera.

1. 1. Ако неко, (живећи) по Богу и удаљујући мисао од тела и робовања страстима, а такође и обитавајући изван (мирјанске) неразумности, са искреном и чистом помишљу, сам проучи своју душу, јасно ће у природи те душе видети (одражену) љубав Божију према нама и замисао Божију приликом њеног стварања. Проучавајући себе на тај начин, разоткриће и човеку својствено и са њим срасло стремљење ка лепом и најбољем, (које проистиче из природне) жеље за њима. Такође ће запазити и бестрасну и блажену љубав, сједињену са човечјом природом, упављену према оном натчулном и блаженом Образу (Лику) чије је подражавање човек. Међутим, нека обмана видљивих и вечно текућих (пропадљивих) ствари, бацајући душу у заблуду кроз неразумну страст и горку насладу и опчињавајући је, користи њену лакомисленост и привлачи је опасном пороку, који се рађа из наслађивања (пролазним) животом и рађа смрт у онима што су заволели тај порок³⁾. Због тога су познање Истине и спасоносни лек – благодат нашег Спаситеља, даровани онима што их с љубављу примају. Њоме (благодаћу) се развејава лаж која опчињава човека,

а светлост Истине поништава нечасну помисао што води у саблазан душу која, примивши знање, иде по путу спасења и стреми Божанственом.

1. 2. Будући да сте се ви достојно примивши то знање и ту божанствену љубав ⁵⁾, сагласно са од Бога вам датом природом душе и руковођени њоме, сабрали заједно одушевљени ревношћу да и на делу остварите апостолски начин (живота), изразили сте жељу да вас тим поводом поучимо у својству руководиоца и путеводитеља по попришту таквог живота. Сматрали сте да ће вас та поука извести на прави пут, јасно вам показујући какав је циљ живота за оне што иду тим путем, каква је воља Божија, *добра, угодна и савршена* (Рим 12, 2), како да се достигне назначени циљ, како треба да живе они што, заједно једни са другима, иду сличним путем, како предстојатељи морају да руководе збором (хором) мудрољубља, и какве подвиге треба да понесу они, који намеравају да се уздигну на врх врлине и да припреме своје душе за достојно примање Духа. Будући да молитве да вам се та поука не изнесе у једноставном, усменом виду него уобличена у писмена како бисте је одложили за сваки случај, а онда је, као из ризнице сећања, узели када буде неопходно, ми, преиспунивши се одважношћу, покушавамо да је изложимо сагласно са благодаћу (Светога) Духа која нас руководи.

1. 3. Поуздано знајући да је правило побожности засновано на истинској догми вере, признајући једно Божанство блажене и вечне Тројице које се никада и ни на који начин не мења, него се умом созерцава у једној суштини, једној слави и једној истој вољи, док јој се

истовремено клањамо у три Ипостаси, примивши своје исповедање од бројних мученика, ми смо га објавили Духу што нас је умио у извору тајинства. Знајући да је то побожно и непогрешиво исповедање вере непоколебиво утврђено у дубини ваших душа и дознавши да путем врлинског живота стремите и уздигете се добру и блаженству, у писаном облику вам укратко нудимо семе поука, одабравши их из Писма којег нам је Дух (Свети) даровао. При том ми наводимо, сразмерно потреби, саме речи (Светог) Писма ради (укрепљења) вере у нама самима, који говоримо, и ради испољавања нашег разумевања те вере. То чинимо зато, да не бисмо пошли лажним путем, јер сматрам могућим да, одбацивши вишњу благодат, подла и ниска мисао рађа незакониту децу и да се, стварајући посредством спољашњих помисли привиде побожности ⁸⁾, у неукости укорени у Писмо, надимајући се испразном умишљеношћу.

2. 1. Због тога нам следује да убудуће душу и тело приводимо Богу по закону побожности, и да му приносимо бескрвно и чисто служење ⁹⁾, учинивши руководитељем свог живота побожну веру на коју нас кроз читаво Писмо призивају гласови светих. Управо се на тај начин на борилишта врлина мора изводити послушна и кротка душа, која се у чистоти ослобађа од путева овоземаљског живота и избавља од ропског служења (свему) ниском и испразном, у потпуности се предавајући вери и живљењу једино ради Бога, будући свесна да је ономе, у којем је (очувана) побожна вера и непорочан живот, својствена и сила Христова, а у коме је сила Христова, тај ће

избећи свако зло и смрт што пустоши наш живот ¹⁰). Лукави (духови) немају у себи такву силу која би се могла супротставити сили Свевладике. Тим духовима је својствено само да следе за човековом непослушношћу заповестима. И као што је у давнини због тога пострадао првостворени (Адам), тако га и сада подражавају они што, по сопственој вољи, (ступају на пут) преступања заповести.

2. 2. Оне пак што приступају Духу са искреном вољом, поседују веру у пуноћи убеђења и немају никакву мрљу на својој савести, очишћује сама сила Духа, сагласно апостолу који каже: *Еванђеље наше није проповедано вама само речју, него и у сили и у Духу Светоме и са пуним убеђењем, као што знате* (1. Сол. 1, 5) и *Васцели дух ваш и душа и тело да се сачува без порока у име Господа нашега Исуса Христа* (1. Сол. 5, 23).

2. 3. Дух кроз купељ дарује достојнима залог бесмртности како би талант, будући свакоме поверен, трудом оних којима је поверен донео невидљиво богатство (упор. Лк. 19, 12–27; Мт. 25, 14–30). Велико је, браћо, велико свето крштење за оне, што га примају са страхом (Божијим) у подвигу стицања натчулних блага. Богати и незавидљиви Дух увек тече у онима што примају благодат и будући преиспуњени њоме, свети апостоли су црквама Христовим показали плодове пуноће. Тај Дух пребива у онима што искрено примају дар, по мери вере свакога од (Њему, Духу) причасних. Садејствујући (у верујућима) и саобитавајући (са њима), Он у свакоме ствара добро за ревност душе у делима вере, према речи Господа који каже да они, што узимају кесе сребра,

узимају их због његовог умножавања. (То значи) да се благодат Светог Духа дарује свакоме због напредовања и узрастања онога ко је прима. Душу, препорођену благодаћу Божијом, треба хранити дотле, док не достигне меру созерцатељног узраста у Духу, имајући довољно хране захваљујући подвижничком труду врлине и потпори благодати 14).

2. 4. Као што ни природа недавно рођеног младенца не остаје (заувек заустављена) у крхком узрасту него се, храњена телесном храном, развија по природном закону досегнувши за њега установљену меру, тако треба да (узраста) и поново рођена душа. Она се кроз причасност Духу исцељује од болести, поникле услед непослушности, и васпоставља лепоту која јој је одвајкада својствена по природи. То је неопходно због тога да душа не би вечно остала у младенаштву (тј. у дечјем узрасту), да не би била празна и проводила живот у (тромој) непокретности, неделатна будући да се налази у положају новорођеног детета него да би се, уместо тога, снажила њој својственом храном, и да би уз помоћ сваке врлине и свесрдних подвига узрастала до мере потребне њеној природи. То је потребно и зато да би она, захваљујући сили (Светог) Духа и кроз сопствену врлину учинила себе нерањивом за многе невидљиве замке које поставља невидљиви разбојник ради (хватања) душа ¹⁵). Због тога је, сагласно апостола, неопходно учинити од себе савршеног човека: *Док не достигнемо сви у јединство вере и познања Сина Божијега, у човека савршена, у меру раста пуноће Христове. Да не будемо*

више мала деца коју љуља и заноси сваки ветар учења обманом људском, и лукавством ради довођења у заблуду; него да будемо истински у љубави да у свему узрастемо у Онога који је глава – Христос (Еф. 4, 13–15). Он каже и следеће: Не саображавајте се овом веку, него се преображавајте обновљењем ума свога да искуством познате шта је добра и угодна и савршена воља Божија (Рим. 12, 2), тј. да би се побожношћу уобличио душа коју благодат Духа, потпомогнута подвизима онога што се уобличује, украшава најузвишенијом лепотом.

2. 5. Раст тела које се развија уопште не зависи од нас, јер природа не усклађује његову величину са човековом вољом и жељом него се (саображава) једино свом кретању и нужности. Мера и лепота душе у обновљењу (духовног) рођења, које се дају благодаћу Духа кроз усрдност оних што примају (ту благодат) зависе, међутим, од наше воље. У оној мери, у којој будемо распростирали своје подвиге због побожности, заједно са њима распростираће се и величина душе, што се достиже захваљујући тим подвизима и труду. На њих нас призива Господ говорећи: *Борите се да уђете на уска врата* (Лк. 13, 24) и *Царство небеско с напором се осваја* (Мт. 11, 12) и *Који претрпи до краја тај ће се спасти* (Мт. 10, 22), а такође и *Трпљењем својим спасавајте душе своје* (Лк. 21, 19). И апостол каже: *Са стрпљењем хитајмо у подвиг који нам предстоји* (Лк. 12, 1) и *Тако трчите да добијете (награду)* (1. Кор. 9, 24) *као слуге Божије у трпљењу великом* (2. Кор. 9, 4). Због тога Господ позива да се боримо и подвизавамо, јер је дар благодати сразмеран труду оних

што је примају.

3. 1. Вечни живот и неизрецива радост на небесима дарује нам се благодаћу Духа, а част да примимо дар и окусимо благодат омогућује нам наша љубав према подвизима ради вере. Саучествујући у том праведном делу у којем се подвизава душа, благодат Духа повратно испуњава душу блаженим животом. Када се пак благодат и труд раздвоје једна од друге, то не користи души. Као што ни благодати Божијој није својствено да посећује душе које се клоне спасења, тако ни сила људске врлине сама по себи није довољна да поведе ка савршенству душе, лишене благодати. Писмо каже: *Ако Господ неће градити дома, узалуд се муче који га граде; ако неће Господ чувати града, узалуд не спава стражар* (Пс. 127, 1) и *Не задобише земље својим мачем, нити им мишица њихова поможе – иако се и мач и мишица употребљавају у двобоју – него Твоја десница и Твоја мишица, и светлост лица Твога* (Пс. 44, 3). О чему се овде говори? О вишњој помоћи посленицима Господњим, али и о томе да они, што мисле да ће сопственим трудом бити крунисани (круном спасења), не треба да се поуздају само у људске напоре. Наду у коначно (задобијање круне) треба положити на вољу Божију.

3. 2. Због тога је и неопходно да се зна *каква је воља Божија* (Рим. 12, 2) и мотрећи на њу, дужан је да се ревносно подвизава онај, што усрдно тежи блаженом животу и свој овдашњи живот устројава сагласно стремљењу том (будућем) животу. Савршена воља Божија састоји се у томе да се душа благодаћу очисти од сваке нечистоте, да се уздигне изнад

телесних наслађивања и да тако чиста буде приведена Богу – она која жуди (за Светлошћу) и може да види ту натчулну и неизрециву Светлост ²¹). (Хришћане, који су то достигли) и Господ назива блаженима, говорећи: *Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети* (Мт. 5, 8). На другом месту Он заповеда: *Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески* (Мт. 5, 48). И Апостол (нас) позива да тежимо таквом животу, говорећи: *Да бисмо показали свакога човека савршена у Христу Исусу, за ово се и трудим и борим* (Кол. 1, 28–29). Говорећи у Духу, и Давид поучава оне што желе да се подвизавају у правом мудрољубљу, какво води ка савршеном циљу. Он се може достићи уколико од Дародавца (добара) тражимо оно, што нас кроз Давида Свети Дух учи да тражимо, говорећи: *Срце моје нека буде савршено у наредбама Твојим да се не постидим* (Пс. 119, 80). Онима, што су својим делима (саме себе) обукли у срамоту, заповеда да страхују од срамоте и да је скину са себе као оскрнављену и нечисту одећу. Он каже и следеће: *Онда се не бих постидео, пазећи на заповести Твоје* (Пс. 119, 6). Видиш, дакле, да Дух потврђује (своје) присуство у пуноћи заповести. Такође се каже: *Учини ми, Боже, чисто срце и дух прав обнови у мени... и дух владалачки нека ме поткрепи* (Пс. 51, 10–12). На другом месту пита: *Ко ће изаћи на гору Господњу*, а затим одговара: *У кога су чисте руке и срце безазлено* (Пс. 24, 3–4) ²⁴). Дух узводи на гору Господњу (човека) који је у свему чист, који је до краја остао (постојан) и своју душу није оскрнавио ни мишљу, ни знањем, ни порочним делима, него је својим добрим делима показао Духу владалачком да је поново стекао

безазлено срце, раније изопачено пороком.

3. 3. Говорећи о девствености онима што су изабрали девственички живот, свети апостол описује идеал таквог живота на следећи начин: *Која је неудата брине се за Господње, како ће угодити Господу* (1. Кор. 7, 34), тј. да буде чиста и душом и телом. (Говорећи тако, апостол) заповеда да се клонимо сваког греха, видљивог и тајног, односно, оствареног на делу и почињеног у помислима. Циљ тог (подвига) састоји се у томе да душу, почаствовану девственошћу, приближимо Богу и учинимо невестом Христовом²⁵). Онај, ко жели да се са неким спријатељи, мора подражавањем усвојити начин живота онога, са ким жели да се зближи. Зато је неминовно да се и душа, која чезне да буде невеста Христова, уз помоћ врлине уподоби Његовој лепоти. Са Светлошћу се никада неће сјединити онај, ко не управи свој поглед према том Светлу. *И сваки коју ову наду има слуша речи апостола Јована: очистите себе као што је Он чист* (1. Јн. 3, 3) и речи апостола Павла: *Угледајте се на мене, као и ја на Христа* (1. Кор. 11, 1). Душа, која намерава да узлети ка Богу и да се привеже за Христа треба да одагна из себе сваки грех, који се извршава видљиво у делима – крађу и отимачину, прељубништво и користољубље, блуд и болест језика²⁶), а такође и сваку другу врсту видљивог сагрешења. (Треба одагнати) и грех који се скривено притајио у души, који потајно прождире човека и неприметно га управља на пут порока – на пут зависти, безверја, злобе, лукавства, жеље за оним што не треба желети²⁷), мржње, разметљивости, сујете и

читаваог скривеног јата порока, које Писмо подједнако ненавиди и гнуша их се онолико колико и видљивих грехова, будући да су они сродни и израстају из једног истог корена зла²⁸). Чије кости *расипа* Господ? Зар то нису човекоугодници? (Пс. 53, 5). Кога се Он гнуша? Зар то није човек, који се упрљао убиством, а затим био проклет? Зар то није лажљив и лукав човек, јер *на крвопиоце и лукаве мрзи Господ* (Пс. 5, 6). Зар Давид не проклиње јавно оне што *с ближњима својим мирно говоре, а у срцу им је зло* (Пс. 28, 3), узвикујући ка Богу: *Подај им, Господе, по делима њиховим* (Пс. 28, 4)? Он каже и ово: *Безакоње састављате у срцу* (Пс. 58, 2). Овде Бог (кроз Давида) безакоњем назива прикривено кретање греха. Због тога нам и заповеда да не трчимо за људском славом и да се не стидимо када нас људи осрамоте. Оне, који јавно дају милостињу и хвалисаво добијају награду на земљи, Писмо лишава награде на небесима (в. Мт. 6, 1). Ако тежиш томе да угодиш људима (Гал. 1, 10), а такође и дајеш зато да би те они хвалили, онда се награда за твоје добротинство остварила у људским похвалама, због којих си и показао своје милосрђе. Не може се очекивати награда на небесима ако се не напусте овоземаљска дела, нити се могу очекивати почести од Бога, ако су већ добијене од људи²⁹). Ти жудиш за бесмртном славом? Тада у тајности откриј свој живот Ономе, који ти може дати то за чим чезнеш. Плашиш се вечне срамоте? Онда страхуј од Онога, који ће је показати у Судњи дан.

3. 4. Зашто онда Господ каже:
(Тако) да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца нашега који је

на небесима (Мт. 5, 16)³⁰). Зато што (свакоме), ко следи заповести Божије, Он заповеда да све што чини, чини мотрећи на Бога и да Њему једином угађа, не тежећи за људском славом. Такав, истински хришћанин, мора избегавати похвале људске и јавно изношење (својих добрих дела) како не би, поставши свима који виде његова дела познат по богоугодном животу, зачуо (од Господа): „Људи се диве ономе што показује (таква дела)”. Он, напротив, треба да зачује (следеће речи Господње): „Људи прослављају Оца вашег небеског”³¹). Господ заповеда да сваку славу уносимо Оцу и да са Његовом вољом повезујемо свако добро дело, будући да је Отац припремио награду за врлинска дела. Господ ти заповеда да избегаваш (пролазне) похвале и да се одвратиш од земаљских славословља. Они, који их тражи и ка њима управља свој живот, не само да се лишава вечне славе, него (и овде) треба да очекује освету³²). Господ каже: *Теško вама када сви људи стану добро говорити о вама* (Лк. 6, 26)³³). Због тога избегавај људску почаст, која се завршава срамотом и вечним бешчашћем³⁴). Стреми ка вишњим похвалама за које Давид каже: *Тебе ћу хвалити* (22, 26) и *Господом се хвали душа моја* (Пс. 34, 2). Ономе, што приступа трпези, блажени апостол заповеда да јој не прилази равнодушно, него да најпре заблагодари Дароватељу средстава за живот (1. Кор. 10, 31). На тај начин нам је заповеђено да у свему занемаримо људску славу и да једино тражимо славу од Бога. Онога, ко тако поступа, Господ назива „верним”, а онога, ко је тражио земаљске почести придружује невернима, говорећи:

Како можете веровати када примате славу један од другогa, а славу која је од јединога Бога не тражите? (Јн. 5, 44).

3. 5. А о томе шта је мржња, сазнаћеш од апостола Јована који каже: *Сваки који мрзи брата својега јесте човекоубица; а знате да ниједан човекоубица нема вечни живот (1. Јн. 3, 15).* Он као човекоубицу изгони из живота онога, који мрзи брата, па чак и директно назива мржњу „убиством”³⁵. Ако неко (у себи) уништава и погубљује љубав према ближењем и уместо пријатеља постаје непријатељ, онда се такав човек придружује онима, што немају вечни живот, будући да у себи чува (и негује) скривено непријатељство према ближњем. О томе, да нема никакве разлике између порока скривених у души и видљивих (порока), који се отворено испољавају, говори и апостол, повезујући их и упоређујући: *Како не марише да познају Бога, предаде их Бог у покварен ум да чине што је неприлично. Њих који су испуњени сваке неправде, блуда, злоће, лакомства, неваљалства, пуни зависти, убиства, свађе, лукавства, злоћудности, дошаптачи, опадачи, богомрсци, насилници, гордељивци, хвалисавци, измишљачи зала, непокорни родитељима, неразумни, невере, неосетљиви, непомирљиви, немилостиви. Они, познавши правду Божију да који то чине заслужују смрт, не само да чине то, него и одобравају онима који то чине (Рим. 1, 28–32).* Видиш ли како апостол злобу, гордост и остале скривене грехове сједињује у једну целину са убиством, користољубљем и њима сличним (видљивим греховима)? И Сам Господ каже: *Што је у људи високо, гадост је пред Богом (Лк.*

16, 15) и *Сваки који себе узвисује понизиће се, а који себе понизује узвисиће се* (Лк. 14, 11).

Премудрост говори: *Мрзак је Господу ко је год поносита срца* (Приче Сол. 16, 5). И многе друге изреке које разобличују страсти скривене у души, могу се наћи у осталим текстовима Светог писма.

3. 6. Ти лукави (пороци) тако се тешко исцељују и задобијају тако велику снагу унутар душе, да се не могу искоренити искључиво људском ревношћу и врлином, уколико човек молитвом не позове у помоћ силу Духа ³⁶). Само на сличан начин он се може спасти порока који тирански господаре у њему ³⁷). Томе поучава и Дух, говорећи кроз Давида: *Очисти ме од тајних (погрешака) и од туђих* (како пише у Септуагинти – ἀλλοτρίων, код Даничића: „вољних”, прим. прев.) *сачувај слугу својега* (Пс. 19, 12–13) ³⁸). То као да су два човека, од којих се склапа јединствени човек – од душе и тела. Тело га одева споља, а душа води свој живот унутра ³⁹). И над спољашњим (тј. телом) треба непрестано бдети, као над храмом Божијим, мотрећи да га не разори и не погуби ⁴⁰) ниједан од видљивих грехова што га нападају. На то претећи упозорава апостол, говорећи: *Ако неко разара храм Божији, разориће њега Бог* (1. Кор. 3, 17). Такође је потребно са свом будношћу чувати и унутрашње (тј. душу) како никаква банда порока ⁴¹), искочивши однекуд из дубине (срца, као из заседе), не би погубила помисао побожности и поробила душу, преиспунивши је страстима које је потајно одвлаче (у пропаст) ⁴²). Због тога треба постојано чувати душу, непрестано се обраћати Светом Писму као

војсковођи који громко заповеда:
Човече! *Сврх свега што се чува
чувај срце своје, јер из њега излази
живот* (Приче Сол. 4, 23) ⁴³).

3. 7. Чување душе је побожна помисао оснажена страхом Божијим, благодаћу Духа и врлинским делима. Онај, ко тиме наоружа своју душу, лако ће одбити нападе тиранина и тиме мислим да ће одбити подмуклост, похоту, охолост, гнев, завист и њима слична лукава кретања порока унутар (своје душе).

3. 8. Земљоделац врлине ⁴⁴) мора бити једноставан и чврст и он, познавајући дело, мора обрађивати једино поље врлине, никада не управљајући свој живот на стазу порока и никада не удаљујући побожну помисао од вере. Осим тога, он мора бити једнообразан ⁴⁵) и непосредан, и не сме испитивати страсти које се налазе изван његовог сопственог пута. Немогуће је да и (целомудрена жена) која живи у супружничтву са једним мужем и она, која скрнави брак, очекују исту плату за свој живот. Блажени Мојсеј каже: *Не ори на волу и магарицу заједно. Не облачи хаљине ткане од вуне и од лана заједно. Не засевај њиве своје двојаким семеном. Живинчета својега не пуштај на живинче друге врсте, и једну врсту спаруј са том истом врстом* (в. Зак. пон. 22, 9–11; Лев. 19, 19) ⁴⁶).

3. 9. Шта за верујућега значе ове загонетне изреке? ⁴⁷) (Оне указују на то) да се у једној души не смеју спојити порок и врлина, да је немогуће да човек, разделивши (свој) живот на супротности, у истој души узгаја и жито и трње, да не може, заједно са непријатељима Христовим, скрнавити невесту

Христову ⁴⁸⁾ а такође и да не може у утроби својој носити светлост, а рађати таму. (Ничему од овога) није својствено да се спаја једно с другим, као што ни врлинама није својствено да се сједињују са пороцима. Какво пријатељство може постојати између целомудрености и неуздражања? Какво јединомислије може постојати између праведности и неправедности? *Какву заједницу има светлост са тамом* (2. Кор. 6, 14)? ⁴⁹⁾ Зар не мора једно увек уступати пред другим, не желећи да буде са оним против чега се бори? Због тога мудри земљоделац мора са доброг извора, погодног за пиће, управити чисте потоке живота који су без и најмање примесе нечистоте. Он треба да познаје само (добро) земљоделство, да се у њему подвизава и да истраје читавог живота како би Свевидећи, чак и ако међу плодовима врлине израсте нека њима туђа помисао, видевши његов труд брзо ишчупао тај варљиви и притворни корен пре него што пусти изданке. За истрајношћу у подвизима врлина следи благодат Светог Духа и уништава семе порока. Због тога се онај, који се у својим молитвама непрестано обраћа Богу, не може преварити у свом надању: Бог га неће запоставити, нити ће га оставити без Своје заштите ⁵⁰⁾.

3. 10. Позната ти је прича о еванђелској удовици која је, приморана великом увредом, дошла код нечовекољубивог судије, а онда, након што је упорним мољењем надвладала судијину нарав, постигла да супарник буде кажњен (Лк. 18, 2–4). Стога ни ти, уколико будеш усрдан у молитвама, нећеш остати без одговора. Ако је упорност удовице у мољењу приклонила одлуку

немилосрдног старешине (у њену корист), зар онда ми смемо да умањимо своје ревновање пред Богом чије милосрђе, као што знаш, често може и да предухитри молитеља? И Сам Господ је, одобравајући нашу упорност у молитвама, саветовао да увек будемо усрдни у њима: *Чујте шта говори неправедни судија! А зар Бог неће одбранили изабранике своје који му вапију дан и ноћ... Кажем вам да ће их убрзо одбранили* (Лк. 18, 6–8) ⁵¹).

3. 11. Старајући се да ученици побожности, који се подвизавају са великом усрдношћу, достигну савршен напредак а самим тим и да свима покажу највиши циљ Истине, Апостол каже: *Уразумљујем свакога човека и учим свакога човека свакој мудрости, да бисмо показали свакога човека савриена у Христу Исусу. За ово се и трудим...* (Кол. 1, 28–29) ⁵²). Молећи се за оне, што су се кроз крштење удостојили печата Духа ⁵³) и желећи да они, уз садејство Духа, достигну духовно узрастање и зрелост, он говори и следеће: *Зато и ја, чувши за вашу веру у Господа Исуса и љубав према свима светима, не престајем благодарити за вас спомињући вас у својим молитвама: да вам Бог Господа нашега Исуса Христа, Отац славе, даде Духа мудрости и откривења да га упознате, и просветљене очи срца вашег да бисте знали у чему је нада позива његова, и какво је богатство славе наслеђа његова у светима, и каква је неизмерна величина силе његове на нама који верујемо* (Еф. 1, 15–19) ⁵⁴).

3. 12. Апостол затим говори о начину причасности Духу: *По дејству силне моћи његове, коју*

учини у Христу васкрсавши га из мртвих (Еф. 1, 19–20)⁵⁵. Он овде јасно говори о причасности Духу и дејствовању тог Духа на оне који су му причасни, како бисте и ви примили тај исти начин пуноће Његовог потврђивања. У наставку Посланице, апостол се појачано моли за Ефесце тежећи да се на њих спусти најсавршенија сила Духа: Ради тога преклањам колена своја пред Оцем Господа нашега Исуса Христа, од кога сваки род на небесима и на земљи има своје име, да вам по богатству славе своје даде силу, да ојачате Духом његовим у унутрашњем човеку, да се Христос вером усели у срца ваша да бисте, укорењени и утемељени у љубави, могли разумети са свима светима шта је ширина и дужина, и дубина и висина, и познати љубав Христову која превазилази разум, да бисте се испунили сваком пуноћом Божијом (Еф. 3, 14–19)⁵⁶.

3. 13. *И у другој посланици апостол, расуђујући са ученицима о том истом, открива им ризницу Духа и позива их да буду Његови причасници: Ревнијте за веће дарове и показаћу вам још узвишенији пут. Ако језике човечије и анђеоске говорим, а љубави немам, онда сам као звоно које јечи или кимвал који звечи. И ако имам дар пророштва и знам све тајне и све знање, и ако имам сву веру да горе премештам, а љубави немам, ништа сам. И ако раздам све имање своје, и ако предам тело своје да се сажеже, а љубави немам, ништа ми не користи (1. Кор. 2, 31 и 13, 1–3)⁵⁷. Показујући корист од љубави и указујући на њене плодове, а такође и на то од чега се она удаљује и шта дарује ономе који је поседује, апостол прецизно одређује: Љубав не*

завиди, љубав се не горди, не надима се, не чини што не пристоји, не тражи своје... не радује се неправди, а радује се истини, све сноси, све верује, свему се нада, све трпи. Љубав никад не престаје (1. Кор. 13, 4–8)⁵⁸.

Речено је сасвим мудро и тачно: *Љубав никада не престаје (1. Кор. 13, 4–8). Шта то значи? Ако је неко и задобио друге дарове које предаје Дух (под тим подразумевам познавање језика разних народа, пророковање, знање и дар исцелења)⁵⁹, али се, не задобивши божанствену љубав, још није у потпуности избавио од страсти које га узнемирују изнутра, тај у своју душу није примио савршени лек спасења и још увек обитава у страху од пада, немајући љубави која га укрепљује и утврђује у непоколебивој постојаности врлине.*

3. 14. Стога немој мислити да, услед богатства и несебичне благодати Духа, не треба више ничег да се плашиш, будући да (како се то теби чини), обитаваш у савреном поседовању Његових дарова. Напротив, када се обогатиш даром Духа, тада буди сиромашан мишљу⁶⁰, увек се смируј очекујући за душу љубав као неку заштиту⁶¹, као ризницу благодати, и подвизавај се против сваке страсти.

4. 1. Требало би да достигнеш највиши циљ побожности који је подстицао сам апостол и којем је, посредством молитве и поука, узводио своје ученике, показујући онима, што воле Господа, промене на боље какве се дешавају захваљујући љубави и откривајући им благодат Божију: *У Христу Исусу нити шта помаже обрезање нити необрезање, него нова твар.*

*И који год буду живели по овом правилу, мир на њих и милост, и на Израилъ Божији (Гал. 6, 15–16) ⁶². Апостол каже и ово: Ко је у Христу нова је твар, старо прође (2. Кор. 5, 17) ⁶³. Нова твар је апостолско правило, а у чему се оно састоји, апостол јасно објашњава на другом месту: Да је стави преда се, славну Цркву, која нема мрље ни боре, или што томе слично, него да буде света и непорочна (Еф. 5, 27) ⁶⁴. Он каже да је „нова твар” настањивање Духа Светога у чистој и непорочној души која се избавила од сваког порока, лукавства и срамоте. Када душа омрзне грех и када се, по могућству, уз помоћ врлинског живота приближи Богу, када, преобразивши свој живот, у себе прими благодат, тада постаје нова и пресаздана ⁶⁵. Управо то и значе речи: *Одбаците, дакле, стари квасац да буде ново тесто—, да не празнујемо у квасцу старом... него у бесквасним хлебовима искренности и истине* (1. Кор. 5, 7–8).*

4. 2. Будући да кушач поставља души многе замке, бацајући јој са свих страна своје мамце порока, и будући да је људска природа сама по себи слаба за победу над њим, апостол нас позива да наоружамо своје удове небеским оружјем: *Опашите бедра своја истином, обуците се у оклоп правде, и обујте ноге у приправност за еванђеље мира и захваљујући томе, моћи ћете погасити све огњене стреле нечастивога* (тј. необуздане страсти). Апостол нам још саветује да узмемо *кацигу спасења и мач духовни* (Еф. 6, 14–17), називајући мачем свету и силну реч Божију коју треба узети у десницу душе и њоме разорити све непријатељске замке ⁶⁸.

4. 3. На који пак начин треба узети

то оружје, сазнаћеш од самог апостола који каже: *Сваком молитвом и прозбом молите се у Духу у свако доба, и уз то, бдите са сваком истрајношћу и мољењем за све свете* (Еф. 6, 18)⁶⁷). Због тога се он и моли за све на следећи начин: *Благодат Господа Исуса Христа и љубав Бога Оца и заједница Светога Духа са свима вама* (2. Кор. 13, 13) и *Васцели дух ваш и душа и тело да се сачува без порока за долазак Господа нашега Исуса Христа* (1. Сол. 5, 23). Видиш, колико је много начина спасења, али ти је апостол указао на један пут и стремљење једном циљу, како би био савршен хришћанин⁶⁸). То и јесте, ревнитељи истине који спремно и са задовољством корачате стазом истине⁶⁹), она граница којој морамо журити уз помоћ снажне вере и постојане наде. Захваљујући тим начинима, лако се остварује (кретање) преко попршта живота ка врхунцу заповести, на којима је утврђен сваки пророк и закон. О каквим ја то заповестима говорим? *Љуби Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, и свим умом својим... и љуби ближњега свога као самога себе* (Мт. 22, 37–39; Мк. 12, 28–34; Лк. 10, 25–37).

5. 1. То је циљ побожности о којој је говорио Сам Господ, а апостоли су то знање, примивши га од Господа, предали нама. И ако наставимо своје расуђивање, старајући се више за тачно излагање истине него за сажетост таквог излагања, нека то не изазове приговоре. Они, који су задобили знање о томе како треба философирати и избавили своје душе од нечистоте порока, треба да знају и коначан циљ мудрољубља (философије), да би спознали како

његову крајњу границу, тако и тешкоће на путу ка том циљу⁷⁰).

5. 2. Сви они морају одбацити самопоуздање и не треба много да мисле на сопствене успехе него да се, по заповести Писма, одрекну и душе и самог свог живота⁷¹), мотрећи на једино богатство које је Бог, као награду за љубав према Христу, одредио онима што га љубе, позивајући на то све који су спремни да прихвате подвиг борбе за Њега. И Крст Христов помаже им на животном путу, обезбеђујући све што им је потребно⁷²). Они, који по том путу корачају са радошћу и добром надом морају следити Бога Спаситеља, прихватајући Његов домострој као закон и једини пут живота, о чему је и апостол рекао: *Угледајте се на мене, као и ја на Христа* (1. Кор. 11, 1) и *Са стрпљењем хитајмо у подвиг који нам предстоји, гледајући на Исуса, Начелника и Савршитеља вере, који уместо предстојеће му радости претрпи крст, не марећи за срамоту, и седе с десне стране Престола Божијега* (Јевр. 12, 1–2)⁷³).

5. 3. Када паднемо гордост, узношење и самозадовољство због обиља дарова Духа, као и због сопственог напредовања у врлини, треба добро да се чувамо да не одустанемо од ревносног стремљења ка Богу и да сопственом самоувереношћу⁷⁴) не учинимо узалудним сав претходни труд, показавши да смо недостојни савршенства каквом нас привлачи благодат Духа. Не смемо умањити напор на духовном подвигу, нити смемо одступити од предстојећих борби, обраћајући своју пажњу на оно што смо с великом ревношћу учинили раније. Напротив, предстоји нам да, сагласно речима

апостола, заборавимо на то и стремимо ономе што је пред нама (Филипљ. 3, 13), да скрушимо срце бригом о труду, ненасито желећи правду, и једино ње треба да буду гладни и жедни они што чезну за савршенством и теже да га достигну⁷⁵). Будући смирени и увек пребивајући у страху Божијем, сматрају за себе да су далеко од обећаних блага и савршене љубави Христове⁷⁶).

5. 4. Ко воли ту љубав и управља поглед ка вишњем обећању тај се, постећи, бдијући и ревнујући у осталим делима врлине, не горди својим претходним успесима него, преиспуњен чежњом за Богом и сабрано мотрећи на Онога што га призива, сматра незнатним и недостојним награде све оно што треба да надвлада како би се сусрео са Њим. Он се истрајно подвизава до краја овог живота, присаједињујући подвиг подвигу и врлину врлини све до оног времена док се кроз дела не покаже пред Богом као достојан поштовања. При том у његовој савести нема ниједне мисли о томе да је себе учинио достојним Бога.

5. 5. У томе се и садржи највиши домет мудрољубља (философије) односно да се, будући велики у делима, смириш срцем и осудиш свој живот, да страхом Божијим избациш гордост како би окусио обећање, заволевши га по мери своје вере уместо да га сачиниш по мери свог труда⁷⁷). Када се поседују тако велики дарови, немогуће је задобити труд који би их био достојан. Са њима се може упоредити само даровање велике вере и наде, а не награда зарађена трудом. Остварењем вере⁷⁸) показује се духовно сиромаштво и неизмерна љубав према Богу.

6. 1. Мислим да је довољно речено онима, што су изабрали мудрољубив живот у нади да ће достићи блажени циљ. Ономе што је речено треба додати само поуку о томе, како треба да живе један крај другог и какве подвиге да заволе, како би заједно корачали по изабраном путу до оног времена, док не достигну Град небески.

6. 2. Онај, дакле, ко је искрено запоставио почаст овог живота, одрекао се рођака и одбацио сваку земаљску славу, ко је заволео небеску почаст и ступио у духовни савез са браћом по Богу, мора се заједно са животом, одрећи и сопствене душе.

6. 3. Одрицање од своје душе састоји се у томе да се никада и ни на који начин не тражи своју вољу него, напротив, у непрестаној бризи о настојатељевој речи⁷⁹⁾ коју треба испуњавати као реч Божију. Због тога је свој браћи, као добар крманаш, потребан настојатељ који ће сву браћу у јединомислију управити ка луци Божије воље. Не треба ништа стицати нити било шта сматрати својим власништвом, упоредо са заједничком својином, изузев плашта који прекрива тело. Уколико инок не поседује ништа од мирјанских ствари, неће се бринути ни о чему житејском и служиће општој користи⁸⁰⁾, испуњавајући настојатељеве заповести са надом, усрдношћу и задовољством, као одани слуга Христов купљен због заједничких потреба браће.

6. 4. То жели и на то позива Господ говорећи: *Који хоће да буде први нека буде последњи од свију и свима слуга* (Мк. 9, 35 и 10, 43–44). За ово служење не сме се очекивати плата од људи и ономе што служи не сме доносити ни почаст ни славу да се не би показао као човекоугодник

који је само привидно услужан, како је и написано (в. Еф. 6, 5–7). Он не треба да служи људима него Самом Господу, корачајући уским путем и поставивши врат под јарам Господњи (Мт. 11, 30)⁸¹, заувек га ставивши и са задовољством га носећи све до самог краја. Због тога се треба свима потчинити и служити браћи, као што служи дужник који је узео позајмицу, враћајући свој дуг бригом о свима и испуњавајући дужну љубав (в. Рим. 13, 8).

6. 5. Предстојатељи (старешине) овог духовног хора⁸², имајући у виду велике бриге положене на њих и мноштво замки што их је поставило зло које (увек) прети вери, морају достојно носити подвиг настојатељства (старешинства), не гордећи се мишљу о власти. Управо нас овде вреба опасност, јер се дешавало да су многи, сматрајући да могу водити друге право у вечни живот, сами пропали услед такве потајне мисли о власти. Због тога предстојатељи у свом старешинству треба да се труде више од осталих и да сматрају себе нижима од оних који су им потчињени, а да својим животом показују браћи образац живота, сматрајући поверене им монахе залогом Божијим. Ако предстојатељи буду тако поступали, онда ће својим служењем учинити хармоничним освећени хор који им је поверен.

6. 6. Предстојатељи су такође дужни да отворено поучавају монахе, сразмерно потреби свакога од њих, како би сваки очувао чин какав му доликује, док ће скривено, у мислима, слично разборитим слугама чувати смиреноумље, и таквим начином живота зарадити велику награду (на небесима)⁸³.

Због тога се предстојатељи морају старати о браћи исто онако као што се педагози старају о недораслој деци коју су им поверили (дечји) очеви.

6. 7. Мотрећи на дечје особине, педагози једнога васпитавају ударцима, другога поукама, трећега подстичу похвалом, четвртога нечим сличним, никоме не угађајући и ни у коме не изазивајући злобу, него чинећи само оно што одговара дечјој природи и што она захтева, како би се деца коју васпитавају у животу показала као побожни људи⁸⁴). Ви сте предстојатељи, дужни да, одбацивши сваку злонамерност у погледу браће и сваку надменост, своју реч усклађујете са способношћу и савешћу свакога: једнога да прекорите, другога да поучите, трећега да утешите примењујући, слично добрим лекарима, (одговарајући) лек на корист свакоме од браће⁸⁵). Добар лекар, посматрајући болест, прописује или слабији или јачи лек, не тежећи ничему што захтевају они, којима је потребна лекарска нега, него прилагођавајући своју вештину ранама тела (погођених болешћу). Ти такође следи нужност како би добро васпитао душу ученика који те мотри и уз помоћ Духа (Светога) привео је одговарајућој врлини, (учинивши је) достојном наследником дара Духа.

6. 8. Уколико се ви, предстојатељи, и ви (ученици), који користите њихове поуке, будете тако односили једни према другима, тј. уколико се једни са радошћу буду потчињавали онима што им заповедају а други са задовољством буду водили браћу ка савршенству, *чаићу ћете учинити једни друге*

већима од себе (в. Рим. 12, 10) и на земљи живети ангелским животом. Стога нико од вас не треба да испољи гордост него да сви заједно у простоти срца, једнодушју и искреној (душевној) наклоности сачињавате (јединствен) хор. Нека сваки убеди самога себе не само да је ништавнији од брата што живи крај њега, него и од сваког човека. Када тога постане свестан, постаће истински ученик Христов, као што је Спаситељ и рекао. *Који се уздиже понизиће се, а који се понизи узвисиће се* (Мт. 23, 12)⁸⁶) и *Који хоће да буде први нека буде последњи од свију и свима слуга* (Мк. 9, 35 и Мт. 20, 27), будући да ни *Син Човечији није дошао да му служе него да служи и да даде живот свој у откуп за многе* (Мк. 10, 45). Апостол такође каже: *Не проповедамо себе него Христа Исуса, Господа, а себе као слуге ваше Исуса ради* (2. Кор. 4, 5).

7. 1. Дознавши, дакле, за плодове смирење и штету од гордости, подражавајте Владiku и љубите једни друге; обитавајући у добру једни са другима, немојте се плашити ни смрти ни било какве казне. Оним путем, којим је Бог корачао међу нама, корачајте и ви према Богу, управљајући се једним телом и једном душом ка вишњем призиву, љубећи Бога и једни друге.

7. 2. Љубав и страх пред Господом је прво испуњење закона⁸⁷). Због тога сваки од вас мора у својој души, као снажан и чврст темељ, подићи љубав и страх (Божији). Њих такође треба оживљавати добрим делима и штитити (појачаном) молитвом. Што се тиче љубави према Богу, њој није својствено да се у нама рађа тек тако и по нашој вољи; напротив,

она се појављује захваљујући многим подвизима, великим залагањем и уз садејство Христово⁸⁸), као што каже Премудрост: *Ако га устражиши као сребро, и као сакривено благо ако добро устражиши, тада ћеш разумети страх Господњи и познање Божије наћи ћеш* (Приче Сол. 2, 4–5)⁸⁹). Нашавши познање Божије и разумевши страх Господњи, лако ћеш унапредовати и у следећем, а под тим подразумевам напредовање у љубави према ближњем.

7. 3. Када се трудом задобије прво, онда и друго, као мање и лакше, следи за првим. Када пак прво недостаје, тада се ни друго не може појавити у својој истинској чистоти. Зар онај, ко није заволео Бога свим срцем својим и свом мишљу својом, може имати здраву и искрену бригу за љубав према браћи, када још није испунио ону љубав услед које се и појављује брига за љубав према браћи?

7. 4. Видевши да је неко тако настројен, тј. да није у потпуности предао своју душу Богу и да се није очистио за љубав према Њему⁹⁰), изумитељ зла га надвладава, јер га лако обмањује лукавим помислима: (ђаво) час заповести Писма представља као тешке а служење браћи тегобним, час услед самог служења сатрудницима испуњава монаха охолошћу и гордошћу, уверавајући га да је испунио заповести Господње и задобио узвишено место на небесима. Све то се, међутим, показује као велики преступ пред Богом. Разборити и усрдни слуга треба да верује милостивом суду Владике, али му није допуштено да, уместо Њега, самога себе учини судијом, сматрајући свој живот достојним

Његове похвале.

7. 5. Ако неко сам себи постане судија, одбацујући истинитог Судију, он неће имати награду на небесима јер се пре Суда Божијег преиспунио самохвалисањем и узношењем. Сагласно изреци апостола Павла, Дух Божији мора сведочити *нашем духу* (Рим. 8, 16), али не смемо оно, што нам је својствено, испитивати својим судом. Апостол каже и ово: *Није ваљан онај који се сам хвали, него којега Господ хвали* (2. Кор. 10, 18). Онај што не очекује суд

Господњи⁹¹⁾ него га предупређује, тежи ка људској слави и стара се да за свој труд добије почасти од браће, због чега твори дела неверника. Неверан је онај ко уместо за почастима небеским тежи за почастима људским, о чему говори и Сам Господ: *Како ви можете веровати када примате славу један од другог, а славу која је од јединога Бога не тражите?*

(Јн. 5, 44)⁹²⁾. Са ким бисмо могли упоредити такве људе? Ја мислим са онима што споља чисте чаше и зделе, док су унутра пуне сваког зла (Мт. 23, 25). Чувајте се да се то не догоди и вама! Када душу своју предате вишњем, старајте се само о томе да угодите Господу и никада немојте заборављати на небеско.

7. 6. Не примајте, дакле, почасти овога живота него се, скривено од гласина, подвизавајте у подвизима врлина како лукави, који има обичај да обмане, не би уграбио прилику и наговорио вас да тајно заволите земаљске почасти, а затим вас, поробиши ваш ум, удаљио од бављења истинским стварима, бацивши вас у дела испразна и препуна лажи. Када нема прилику и не продире у душу оних што свој живот посвећују старању о

небеском, ђаво пропада и умире, јер неделање и немогућност да оствари зло⁹³⁾ за ђавола значе смрт. Ако је у вама присутна љубав према Богу, онда ће за њом неминовно уследити и друге врлине: братољубље, кротост, искреност, постојана ревност у молитви и, уопште, свака друга врлина.

7. 7. Будући да је благо које се задобија велико, велики мора бити и труд да би се оно стекло, предузет не зато да би га људи видели него да би се угодило Господу, који познаје оно што је тајно. Због тога ваши погледи морају стално бити управљени ка Господу. Поред тога, неопходно је и стално испитивати скровишта своје душе и ограђивати их побожним помислима да непријатељ, чак и када у њих продре, не би тамо нашао никакво место за своје зле намере. Даље, неопходно је такође постојано вежбати ослабеле удове душе и довести их до разликовања добра и зла⁹⁴⁾. Те удове може да вежба једино ум који их напаса за Бога и васцелу душу, заједно са самим собом, настањује у Њему⁹⁵⁾, будући да ум, уз помоћ љубави према Богу, врлинских мисли скривених од људи и дела заповести, исцељује слабо и сједињује (то слабо) са Снажним⁹⁶⁾.

7. 8. Будући, дакле, да једино старање и служење душе треба да буде ватрено сећање на Бога⁹⁷⁾ и задобијање добрих мисли, нећемо умањити своју ревност ни када једемо или пијемо, ни када се одмарамо или нешто радимо, ни када разговарамо, како бисмо све што чинимо, чинили у славу Божију, а не због наше сопствене славе, али и зато да наш живот, услед подмукле намере лукавога, не би био нечим укаљан или

оскрнављен. За оне који љубе Бога, труд на испуњењу заповести је лак и угодан, јер нам љубав према Њему чини тај подвиг лаким и пријатним.

7. 9. Због тога се лукави на све начине бори да из наших душа избаци страх Божији и да, ухвативши нас на удицу преступничких наслађивања и задовољстава што се надмећу једно са другим⁹⁸), уништи љубав према Богу, да шчепа душу лишену духовног оружја и незаштићену, а затим да погуби и наша дела. Он нам, уместо славе небеске, усађује славу земаљску и уместо истинског добра, прелешћује нас маштањем о привидном добру. Он је страشان уколико открије да су стражари немарни: тада лукави чека прилику и продире у подвиге врлине, како би заједно са пшеницом, посејао и свој коров⁹⁹), под чим подразумевам клевету, гордост, славољубље, жељу за почастима, непријатељство и остале творевине зла. Због тога је неопходно бити будан да бисмо га, чак и ако успе да припреми неку замку, одбили пре него што додирне душу¹⁰⁰).

7. 10. Сетите се и да је Авељ Богу принео жртву од својих прворођених оваца и њиховог сала, а Каин од плодова земаљских, али не од првих, и да је Бог погледао на Авељеву жртву, док на Каинове дарове није погледао (в. Пост. 4, 3–5). Какву духовну корист можемо добити од ове повести? Она се састоји у схватању тога да је Богу угодно све што учинимо са страхом Божијим и вером, али да му није угодно оно што извршимо без љубави¹⁰¹). Ни Авраам није другачије добио благослов од Мелхиседека него приносећи свештенику Божијем прве и

најбоље плодове (в. Пост. 14, 18–20 и Јевр. 7, 4).

7. 11. Под првим и најбољим плодовима подразумевају се сама душа и ум. Због тога нам је и заповеђено да, приносећи похвале и молитве као жртву Богу не будемо ускогрудни, односно, да не приносимо Владики нешто неважно, него оно најбоље у нашој души, тачније, да му је васцелу принесемо, са свом љубављу и усрдношћу, како бисмо, увек се насићујући благодаћу Духа и укрепљујући се силом Христовом, могли лако ходити по попришту спасења. Наше похвале и молитве чине лаким подвиг ради праведности, будући да нам Сам Бог помаже у ревности према труду, извршавајући кроз нас дела правде.

8. 1. Ето шта би се могло рећи у вези са тим. Што се тиче делова врлине и тога, коју од њих треба сматрати најбољом¹⁰²⁾ и у њој се подвизавати пре него у осталима, која се затим мора сматрати другом, а које пак по поретку следе за њима, тешко да би о томе уопште и требало расуђивати. Све су врлине међусобно равноправне, и свака од њих, посредством једна друге, узводе оне, што се у њима подвизавају, на сам врх савршенства. Простодушност предаје душу послушању, послушање вери, вера нади, нада праведности, праведност служењу Богу и ближњима, а служење смирењу. Смирење наслеђује кротост а она, са своје стране, води радости, радост љубави, а љубав молитви. Будући на тај начин зависне једна од друге и чинећи зависним онога који их поседује, врлине узносе човека на врх савршенства за којим чезне.

8. 2. На сличан начин, само у супротном правцу, и зло посредством својих делова спушта оне, који су га заволели, у саму дубину порока.

8. 3. Од свега нам је, међутим, потребније да будемо упорни у молитви, јер је она својеврсни предводник васцелог хора врлина. Кроз њу ћемо од Бога измолити и остале врлине¹⁰³). Ко је упоран у молитви, он општи са Богом и сједињује се с Њим посредством тајинствене светости, духовног дејствовања и неизрециве благонаклоности. Ко овде прими Духа Светога као Путовођу и Помоћника¹⁰⁴), распламсаће се љубављу према Господу и разбуктаће се чежњом за Њим, не налазећи засићења у молитви¹⁰⁵). Он ће непрестано разгоревати своју душу љубављу према Добру и снажити је ревношћу по Богу, као што је и речено: *Они који ме једу још ће огладнети, и који ме пију још ће ожеднети* (Сир. 24, 21)¹⁰⁶) и *Мени си дао у срце радост* (Пс. 4, 8). Господ је рекао и следеће: *Царство Божије унутра је у вама* (Лк. 17, 21).

8. 4. Шта Господ назива Царством Божијим које је у нама? Зар тако назива нешто друго, а не радост која се у душама рађа Духом Светим? Јер она је као подобије, заметак и знамење вечне радости, какву ће свети окусити у веку који чекамо¹⁰⁷). Дејствовањем Светог Духа, Господ нас теши у свакој нашој невољи како би нас спасао и учинио причасницима духовних добара и својих дарова. Апостол каже: *Који нас теши у свакој невољи нашој да бисмо ми могли тешити оне, који су у свакој невољи* (2. Кор. 1, 4). Речено је и ово: *Срце моје и тело моје узрадова*

се (код Даничића: отима се) *Богу живо* (Пс. 84, 2). Те речи симболично указују на утеху и радост коју Дух овде дарује¹⁰⁸).

9. 1. Довољно је, дакле, откривено у чему се састоји циљ побожности који пред собом морају имати они, што су изабрали богољубиви живот. Он се превасходно састоји у очишћењу душе и настањивању Светог Духа у њој, а то се може постићи једино захваљујући добрим делима. Нека се због тога сваки од вас, припремивши на тај начин своју душу и преиспунивши је божанском љубављу,

9. 2. посвети молитви и посту, сећајући се речи онога што саветује: *непрестано се молите* (1. Сол. 5, 17) и *будите у молитви постојани* (Рим. 12, 12). Испуните такође и завет Господњи: *Утолико ће пре Бог одбрани изабранике своје који му вапију дан и ноћ* (Лк. 18, 7) и *Каза им причу како треба свагда да се моле и да не клону* (Лк. 18, 1), јер усрдност у молитви дарује велика блага и захваљујући њој, Дух Свети се усељава у наше душе. То јасно показује и апостол који нам саветује: *Сваком молитвом и прозбом молите се у Духу у свако доба, и само се о томе брините са сваком упорношћу и мољењем* (Еф. 6, 18)¹⁰⁹. Ако неко од браће посвети себе овој врлини (имам у виду молитву), то значи да он брижљиво чува добро благо и стреми великом добитку.

9. 3. Нека он то само чини са озбиљном и исправном савешћу¹¹⁰), никада се добровољно не препуштајући лутању мисли и не приступајући молитви као делу које се извршава по невољи и нужди, него извршавајући је са свим стремљењем и љубављу душе, а самим тим и откривајући свој браћи

добре плодове постојаности у врлини. И осталој браћи треба пружити могућност да од тога имају користи и да се радују истрајности у молитви, како би и они имали удела у добрим плодовима будући да, радујући се, и они постају заједничари таквог живота.

9. 4. Због тога треба преклињати и знати да ономе који постојано, са великим старањем и улажући све своје снаге ревнује на молитви, предстоји да издржи тешку битку.

9. 5. Велика надметања захтевају и велике напоре будући да злоба превасходно вреба оне што се усрдно подвизавају. Гумарајући око њих она настоји да пронађе рањиво место да би затим, наневши неочекивани ударац, порушила сав труд ревнитеља. Због тога им се дешавају мучни снови, тромост у телу, слабост душе¹¹¹), униније, нерад, одсуство трпљења и други облици порока који погубљују душу, делимично похарану и пребеглу у дом свог непријатеља. Због тога је неопходно да душом, као мудри кормилар, управља ум¹¹²), нипошто не препуштајући мисао пометњи лукавог духа и не допштајући његовим таласима да је одвуку. Гледајући непрестано на небеску луку, он је дужан да неоскрнављену душу врати Богу, који ју је њему поверио и захтева да је врати¹¹³).

9. 6. Не сме се падати на колена и својим спољашњим изгледом само подражавати оне што се моле, усрдно се показујући пред људима као марљив у изучавању Писма и угодан Богу, а својом мишљу лутати изван Њега. Напротив, неопходно је да се, одбацивши свако кружење помисли и сваку лошу мисао, свом душом својом,

заједно са телом, посветимо
молитви.

9. 7. Предстојатељ је дужан да помогне таквом иноку који се ревносно предаје молитви, а својим саветовањем (предстојатељ) мора усрдно потхрањивати његово стремљење ка предстојећем делу и, исто тако, брижљиво чистити његову душу¹¹⁴).

9. 8. Плод врлине оних што се тако моле постаје видљив за све који опште са њима. Тај плод није користан само за напреднога у духовном делању, него и за оне, који су још младенци и имају потребу за поуком, јер их призива и подстиче да подражавају то што виде. Плодови искрене молитве су простодушност, љубав, смиреноумље, трпљење, незлобивост и томе слично, тј. све оно што, пре вечних плодова, овде твори молитвени труд ревносног подвижника¹¹⁵).

9. 9. Монах и треба да буде украшен таквим плодовима, а ако их нема, узалудан је његов труд. Уосталом не само молитва, него и васцели пут мудрољубља мора бити прокрчен на земљи на којој израстају плодови правде. Тај пут мора водити ка правом циљу, а уколико не води ка њему, онда се само назива путем, иако то у ствари није.

9. 10. Уколико монаси не следе тај прави пут, уподобљују се лудим девојкама које онда, кад је било потребно, нису имале уља у брачној ложници (Мт. 25, 1–12). У њиховим душама нису сијали плодови врлине, нити је у њиховим мислима горела светиљка Духа. Због тога се оне у Писму исправно називају „лудима” јер се у њиховим срцима врлина угасила и пре доласка

Женика. Он, међутим, у небеску брачну ложницу уводи једино гледајући на врлине. Лудим девојкама није се урачунало ни претходно ревновање на девствености, што је потпуно исправно, јер је у њима, приликом Жениковог доласка, одсуствовало дејствовање Духа¹¹⁶).

9. 11. Каква је дакле корист од винове лозе која је поникла уз велики труд, ако на њој нема плодова због којих је земљоделац и поднео свој труд? Каква је корист од поста, молитве и бдења ако у души нема мира, радости, љубави и осталих плодова благодати Духа које набраја апостол (Гал. 5, 22–23)¹¹⁷). Онај, ко је заволео небеску благодат поднеће сав свој труд због ових плодова којима се задобија Дух. Примивши од Њега благодат, он постаје плоносан и с радошћу окуша плодове земље (срца), обрађене благодаћу Духа и уз помоћ његовог смиреноумља и старања о добрим делима¹¹⁸).

9. 12. Неопходно је, дакле, да труд молитве, поста и осталих врлина прати и велико задовољство, љубав и нада. Такође треба веровати да цветови и плодови труда превасходно потичу од дејствовања Духа. Уколико их неко буде сматрао својим сопственим достигнућем и уколико их буде приписивао само свом труду, онда ће у њему, уместо тих чистих плодова, понићи хвалисање и самоувереност, а затим ће те страсти, одгајене у поводљивој души, као нека нечистоћа, погубити и уништити и сам труд. Шта дакле да чине они, што живе ради Бога и вере у Њега? Своје врлинске подвиге они морају извршавати са задовољством, док ће ослобађање душе од страсти, усхођење на врх

врлине и наду у достизање савршенства препустити Богу, верујући у Његово човекољубље¹¹⁹). Припремљени на тај начин и окусивши благодат у коју је поверовао, хришћанин ће се без тешкоћа кретати по попришту врлина, презирући злобу непријатеља људског рода будући да је њему та злоба страна и да је благодаћу Христовом ослобођен од страсти.

9. 13. Као што они људи, који услед немара према добру у свој живот уводе лукаве страсти с радошћу проводећи живот у њима и, као нечем урођеном, лако се предају чулном наслађивању, доносећи плодове користољубља, зависти, блуда и остале облике противних порока, тако и људи Христови и подвижници Истине, услед вере и врлинских подвига, примивши благодат Духа са неизрецивим задовољством доносе добре плодове који превазилазе њихову природу и остварују на делу искрену и непроменљиву љубав, непоколебиву веру, непомућени мир¹²⁰), истинску доброту и све остало, захваљујући чему душа постаје снажнија од непријатељске злобе. Препустивши се као чиста одаја поклоњења достојног Светог Духа од којег је примила бесмртни мир Христов, она се привезује за Господа. Примивши пак благодат од Духа и привезавши се за Господа, душа постаје једнога Духа са њим (в. 1. Кор. 6, 17)¹²¹).

9. 14. Таква душа лако извршава дела својствена њеној врлини и у подвигу против непријатеља људског рода показује се као снажнија од њега. А што је изнад свега тога, она у себе прима страдања Спаситељева и наслађује се њима потпуније него што се

љубитељи овог живота наслађују људским почастима, славом и влашћу. Хришћанин, који је добрим животом и даром Светог Духа достигао меру духовног узраста¹²²), услед дароване му благодати, славе, насладе и слатког окушања које превазилази свако чулно задовољство, жели да га мрзе Христа ради, да буде прогоњен и да претрпи сваку увреду и срамоту ради вере у Бога. Будући да он сву своју наду полаже на васкрсење из мртвих и будућа добра, за њега су свака увреда, бичевање и остала страдања, све до крсне смрти, слична наслади, блаженом починку и залогу небеских блага¹²³).

9. 15. Господ каже: *Блажени сте када вас срамоте и прогоне и лажући говоре против вас свакојаке рђаве речи због мене; радујте се и веселите се, јер је велика ваша плата на небесима* (Мт. 5, 11–12). Апостол такође говори: *Хвалимо се у невољама* (Рим. 5, 3) и *Најрадије ћу се хвалити у својим немоћима, у поругама, у невољама, у гоњењима, у тескобама* (2. Кор. 12, 9–19), *у тамницама* (2. Кор. 6, 5), *јер када сам слаб онда сам силан* (2. Кор. 12, 10). Исто тако каже и следеће: *У свему се показујемо као слуге Божије, у трпљењу многим* (2. Кор. 6, 4).

9. 16. Таква је благодат Духа која, овладавши душом и испунивши своје обитавалиште радошћу и силом, чини страдања Господња слаткима за душу, избављајући је, уз помоћ уздања у будућа добра, од осећања садашњих мука. Због тога ви, који сте дужни да се уз садејство Духа узнесете ка небеској сили и слави, живите тако да се, са радошћу прихватајући на себе сваки труд и подвиг, покажете

достојни обитавања Духа у вама и наслеђа са Христом.

9. 17. Не падајте у славољубље и не слабите услед немара, како и сами не бисте пали или пак постали узрочници греха других.

10. 1. Уколико су неки, немајући још силу узвишене молитве као ни одговарајућу усрдност и способност за то дело, лишени такве врлине, нека онда, по могућству, испуњавају послушање у односу на друге, спремни да им служе, марљиво радећи и са задовољством се бринући о њима. Нека то не чине због земаљске награде, због почести или људске славе. Нека се не труде лењо и немарно служећи браћи као туђим телима и душама, него као слугама Христовим, као нашим, како би се њихово дело показало пред Господом чисто и незаблудно¹²⁴).

10. 2. Нека одсуство ревности према добрим делима нико не оправдава својом неспособношћу да их чини. Бог Својим слугама не одређује ништа немогуће, него свима нама показује преобилно богатство благости Свог Божанства, како би сваки човек био у стању да својевољно учини нешто добро и да се нико од оних, што поседују усрдност, не би преварио у својој нади у могућност спасења.

10. 3. Господ каже: *Ако неко напоји једнога од ових малих само чашом студене воде у име ученичко, заиста вам кажем, неће му плата пропасти* (Мт. 10, 42). Шта би се могло лакше испунити од ове заповести? Небеска награда појављује се као последица једне једине чаше воде. Тако се мера Божијег човекољубља брине о мени. Господ каже и ово: *Кад учинисте једном од ове моје*

најмање браће, мени учинисте (Мт. 25, 40). Та заповест је мала, а корист од послушања велика, јер Бог обилно награђује за њега¹²⁵). На тај начин, Он од нас не тражи ништа што превазилази нашу снагу, али ако учиниш и ово мало, уследиће награда каква одговара твојој слободној вољи. Ако у име Божије и због страха Божијег будеш творио добра дела, добићеш блистав и неотуђив дар.

10. 4. Уколико их пак будеш творио јавно, саслушај Господа који уз заклетву обећава: *Заиста вам кажем: примили су плату своју* (Мт. 6, 2, 5, 16). Како нам се то не би догодило, Он заповеда Својим ученицима, а посредством њих и нама: *Пазите да милостињу своју, свој пост и своје молитве не чините пред људима-, иначе плате немате од Оца својега који је на небесима* (Мт. 6, 1)¹²⁶). Господ нам дакле заповеда да се клонимо похвала од смртних људи а такође и славе која бледи и удаљује се од нас. Треба да тражимо само ону славу, која поседује неизрециву и безграничну лепоту. Захваљујући њој, ми ћемо и прослављати Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.а, Biblija, hrišćanstvo, filozofija, liturgika, teologija, robert, taft, bogosluženje, atanasije, vasilije grigorije, jovan, zlatoust, liturgija, čudo, čuda, Pravoslavlje,

Православље, православни, православно, православној, црква, цркви, свети, оци мошти икона иконе јован николај атанасије литургија вечерње јутрење текстови текст симбол символ вере верујем вера србија српско српски ћирилица ћирилицом ћирилицу

српска срску српском